V.68 Vasištha vysvětluje Rámovi, co je omezení a podmíněnost.

RÁMA se zeptal: Co je to podmíněnost a jak způsobuje omezení? Co to je osvobození a jak ho lze dosáhnout?

VASIŠTHA pokračoval: Podmíněností se rozumí přesvědčení člověka, který nerozlišuje tělo a Já, o skutečnosti těla. Kdo věří, že neomezené Vědomí má svůj konec, a proto touží po potěšení, ten se stává omezeným. Kdo chápe, že vše, co existuje, je Já, a není tedy po čem toužit a co odmítat, ten je osvobozen a ustálen ve stavu bez podmíněností. Kdo si uvědomuje, že tu není já ani nikdo jiný, ten je osvobozený a netouží po potěšení. Neoddává se nečinnosti ani nelpí na výsledcích činnosti. Nepoddává se nadšení ani sklíčenosti. Zříká se v mysli plodů svých činů, ale nezříká se činnosti samé. Odmítnutím sklonů a podmíněností je odstraněno omezení a dosaženo nejvyššího Dobra. Příčinou všeho utrpení je podmíněnost mysli.

Podmíněnost ukazují následující příklady: Osel vedený svým pánem na provaze nese těžké břemeno. Strom zakořeněný v zemi snáší teplo, chlad, vítr i déšť. Červ zalezlý v díře v zemi čeká, až přijde jeho čas. Pták sedí na větvi stromu, hladoví a třese se strachy před dravci. Krotká zvěř se bezstarostně pase a končí jako kořist lovce. Velké množství lidských bytostí se opětovně rodí jako červi a hmyz. Bezpočet bytostí vzniká a zaniká v tomto stvoření jako vlny na hladině oceánu. Slabé lidské bytosti neschopné pohybu znovu a znovu umírají. Křoví a popínavé rostliny berou živiny z půdy, z níž vyrůstají. A sama iluze světa je jako řeka, která ve svém proudu unáší bezpočet bolestí a trápení. To všechno jsou projevy podmíněností.

Podmíněnosti neboli psychická spojení, lpění a omezení jsou dvojího druhu. Ty, které jsou ušlechtilé a plodné, a pak ty, které jsou neužitečné a neplodné. Neplodné a neužitečné sklony lze nalézt u nevědomých lidí. Ušlechtilé sklony nalézáme u těch, kteří znají Skutečnost. Neplodné sklony lidí nevědomých, kteří nemají poznání Já, pocházejí z těla a objektů a vedou k cyklu zrození a smrti. Ušlechtilé sklony, které lze najít u lidí vznešených a obdařených poznáním Já, pocházejí z pravého pochopení a umožňují člověku překročit oceán zrození a smrti.[3]

VASIŠTHA pokračoval: Díky ušlechtilé podmíněnosti může bůh Višnu, držící v rukou lasturu, disk, kyj a lotosový květ, chránit tři světy. Díky ušlechtilé podmíněnosti svítí Slunce a vesmírné tělo Stvořitele řídí toto rozsáhlé stvoření. Bůh Šiva září jako Bůh

3 Ušlechtilé sklony vykazují přirozená omezení, podobně jako oči a uši mají své hranice vnímání. Hlupák si podmíněnosti a sklony na sebe uvaluje sám, když neomezené Já ztotožňuje s fyzickým tělem. Slovo *samsakti*, užívané v textu, se běžně překládá jako úzké spojení. Spojení však předpokládá rozdělení či dualitu a to znamená omezení Toho, co je neomezené, a podmínění Toho, co je ničím nepodmíněné. (Pozn. Svámí Vénkatéšánanda)

a bohové, kteří pomáhají udržet tento svět a různým způsobem se v něm projevují, jsou svými vlastnostmi obdařeni právě díky ušlechtilé podmíněnosti neboli omezení sebe sama.

Na druhou stranu pod vlivem neplodných sklonů podléhá mysl touze po smyslových potěšeních s pošetilým přesvědčením, jak jsou tyto zážitky nádherné.

I základní prvky vděčí za svoji činnost podmíněnosti. Bohové v nebi, lidé na zemi a démoni v podsvětí v důsledku podmíněnosti vznikají a zanikají jako vlny na moři. Stejně jako se v oceánu větší ryba živí menšími, tak se tu v důsledku svých sklonů navzájem požírají všechny možné bytosti. Kvůli podmíněnosti putují hvězdy prostorem po svých drahách. A v důsledku podmíněnosti kolem země neustále krouží Měsíc, s tmavými skvrnami, vycházející a zapadající, jasný v úplňku nebo temný v novu.

Ó Rámo, pohlédni na tajemství stvoření, které bylo na základě představ započato kdovíkým. Vesmír nebyl v prázdném prostoru vytvořen ničím jiným než podmíněností mysli. Vesmír není skutečností. Touha po potěšení ubírá životní sílu všem bytostem, které jsou připoutány ke světu a k tělu. Počet těchto bytostí nelze určit, tak jako nelze určit počet zrníček písku na písečné pláži. Stvořitel vesmíru stvořil svět jako odpověď na sklony a podmíněnosti všech těchto bytostí a tyto bytosti jsou výborným palivem pro zdejší ohně pekelné. Všechno utrpení, které lze najít ve světě, je připraveno právě pro tyto bytosti. Tak jako řeka směřuje k moři, tak trápení směřuje k tomu, kdo má podmíněnou mysl. Celé stvoření je prostoupeno nevědomostí. Když se však člověk zbaví touhy po potěšení, pak jeho omezení sklony a podmíněnostmi vystřídá velké uvolnění. Podmíněnost mysli, tedy připoutanost ke konečnému a pomíjivému, je jako palčivá bolest těla. A zázračným lékem na tuto bolest je nekonečné uvolnění neboli oddanost Neomezenému. K ničemu nepřipoutaná mysl, ustálená v klidu a míru nekonečného uvolnění, vede k radosti. Kdo je pevně zakotven v poznání Já, je teď a tady osvobozen.[4]

4 Zde se odhaluje pravý význam slova „podmíněnost“. Opakovaně používaný výraz *samsanga*, který lze překládat jako „souvislost“ nebo „spojení“ v sobě zahrnuje „ztotožnění“ či „podmínění“ (Pozn. Svámí Vénkatéšánanda)